

ИСЛАМКАО ЧИНИЛАЦ МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМА У ИДЕНТИТЕТУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Сажетак: Рад под називом „Ислам као чинилац мултикултурализма у идентитету Европске уније“, покушаће да допринесе разумевању једног сложеног проблема, који је актуелан већ дуги низ година и предмет је озбиљне дебате међу државама чланицама Европске уније (ЕУ). То је идеја мултикултурног друштва, идеала већине европских држава који је представљен као услов за остварење модерне демократије. У главном фокусу рада, поред феномена мултикултурализма, биће ислам тј. фундаменти и праксе ове религије. Пажљивом анализом, аргументовано ћемо покушати да донесемо закључак да ли је могуће асилмиловати становнике исламске вероисповести у културни модел Европе, а да притом, она не изгуби свој хришћански облик. Ово питање представља својеврсни изазов за многе истраживаче, а посебно за политикологе религије, без чијих стручних знања је готово немогуће анализирати проблем који је можда и један од најозбиљнијих с којим се ЕУ од свог настанка сусрела.

Кључне речи: мултикултурализам, ислам, муслимани, Европска унија, западна Европа

Увод

Стварање ЕУ резултат је процеса добровољне интеграције националних држава Европе. Настала је од Заједнице за угаљ и челик да би касније прерасла у јединствену економску, социјалну и политичку заједницу (Нiкс, 2007:23). Од њеног оснивања, било је бројних подела које су оптерећивале народе држава чланица. Поред територијалних граница, економских и политичких несугласица, ЕУ су у великој мери оптерећивале и културне разлике (Нiкс, 2007:153), које подразумевају и религијске противречности. Да би се оне превазишле било је потребно омогућити егзистенцију различитих култура на европском тлу, уз њихову потпуну равноправност. Такав облик организације друштва назван је мултикултурализам. Међутим, те културне разлике, временом су почеле да изазивају озбиљне проблеме и одмах је било јасно да ту жељену

---

* milanvukelic86@hotmail.com

равноправност и једнакост неће бити лако остварити. (Јевтић, 2011:109-110) Највећи проблем који и данас оптеругује државе ЕУ јесте интеграција становника исламске вероисповести. Због непознавања основа светских религија, творци мултикултурализма нису могли да уоче да хришћанство и ислам нису исто и да муслимани, никада не могу прихватити једнакост са домаћим немуслиманским становништвом.

На основу живота Исуса који је имао индиферентан однос према држави, теолошки је оправдано створити секуларно друштво. С друге стране, муслиманима је узор пророк Мухамед, који представља пример како сваки верник треба живети. Дакле, они морају опонашати његове поступке ако желе да обезбеде спасење и вечни живот. Лик Мухамеда, за муслимане је оличење државе, он је био и „веровесник, првосвештеник, шеф државе, врховни судија и командант војске.“(Јевтић, 2011:120) Према томе муслимани по узору на оснивача њихове религије, ако су истински верници, морају живети у јединственој верској држави и никако не могу прихватити једнакост са хришћанима. Уосталом, у неким исламским државама, као што је нпр. Авганистан, евроамерички концепт мултикултуралности је и законом строго забрањен. (Јевтић, 2011:121)

Појам хришћанског идентитета Европске Уније (ЕУ)

Питање европског идентитета актуелно је готово од проналаска Старог континента. Одговори које смо до сада добили нису аргументовани, у себи садрже бројна уопштавања, противречности па и покушаја да се по сваку цену дође до усклађености неких, наизглед неспојивих ствари, зарад налажења решења овог врлог сложеног питања. (Мајер, 2009:13-14)

Један од твораца ЕУ бивши министар спољних послова Француске Роберт Шуман (Robert Schuman) по убеђењу неоспорни демократа, сматрао је да Европа мора бити хришћанска. У свом делу „За Европу“, Шуман каже следеће: „Демократија ће бити хришћанска или је неће ни бити. Антихришћанска демократија биће карикатура која ће потонути у тиранију и анархију“.¹ Дакле, његова порука је и више него јасна. Без хришћанских вредности неће бити ни демократије.² Мишљење Роберта Шумана дели и Лари Зидентоп (Larry Sidentop), британски филозоф и политиколог, који у својој књизи „Демократија у Европи“ тврди да хришћанство није само извор европске културе, већ и облик чистог либерализма, дакле истински устав Европе. (Мајер, 2009:31)

Да је било покушаја да се идеја хришћанског идентитета Европе институционализује сведочи „Повеља о европском идентитету“ састављена у Либеку 1995. године, као идеја тадашњег председника Чешке Вацлава Хавела (Václav Havel). Повеља је требала да представља један вид позива свим чланицама ЕУ, да се придруже потрази за европским идентитетом. Хавел је сматрао да

¹ Видети новински чланак: Јевтић Миролуб, Религијско питање растаче Европску унију, *Политика*, 09.01.2018.

² Исто, *Политика*...

бројни сложени прописи ЕУ треба да добију свој смисао и да грађанима држава чланица пруже осећај „отаџбинске припадности“. (Мајер, 2009:14)

Током 2003. године на завршној дебати Европске конвенције о нацрту Устава за проширење ЕУ, представници земаља чланица покушали су да разреше ово и више него компликовано питање, а то је да ли хришћанство чини културни основ ЕУ и представља њену уједињујућу снагу, или је пак, одговор на ово питање другачији. После дуге расправе сви изнети предлози су, услед недостатка концензуса, били одбачени. Било је и предлога либерала и социјал-демократа да се у први план ставе ефекти просветитељства као основе за стварање модерне демократске правне државе, засноване на секуларизму. (Мајер, 2009:16) Они су заступали ставове Холбаха (Holbach), Русоа (Rousseau), Волтера (Voltaire) и других француских просветитеља који су сматрали да је религија последица ниског степена образовања и привредне неразвијености и да ће, како животни стандард и степен образовања буде растао, религија полако нестајати. (Јевтић, 2011:155-156) Међутим, овим ставовима успротивили су се представници хришћанских демократа и конзервативаца, па се ни они нису нашли у преамбули. (Мајер, 2009:16-17)

На основу свега наведеног, поставља се питање да ли једна политичка заједница, што ЕУ свакако јесте, у којој није успостављен осећај заједништва и припадности између грађана држава чланица, уопште има будућност? (Мајер, 2009:20) Да ли је „ЕУ осуђена да функционише као машинерија институција и правила без душе, као некакав политичко-административни робот, који је, уколико нам се посрећи, ефикасан и издржљив, али нам вечно остаје стран, пошто између њега и нас не може настати унутрашња спона?“ (Мајер, 2009:18-19)

Мултикултурно друштво као идеал ЕУ

Појам мултикултурализма појавио се крајем 20. века, пре свега у Канади, САД, Аустралији, западноевропским земљама... Бројни аутори и теоретичари покушали су да дефинишу овај појам, што се показало као веома тежак посао, управо због сложености коју мултикултурализам са собом носи. Оно са чим су се сви сложили јесте да концепт мултикултурног друштва почива на два фундамента. То су: признавање различитости и признавање идентитета. У пракси мултикултурализам представља скуп државних политика чији је циљ успостављање и одржавање складних односа између припадника различитих етничких и верских група, као и прихватања сваког вида различитости у општем смислу. Може се рећи да је колевка мултикултурализма Канада. У овој земљи први пут је јавно употребљен појам мултикултурализам 1971. године, од стране тадашњег премијера Пјера Трудоа (Pierre Trudeau), у циљу промовисања једнакости, толеранције и инклузија мањинских културних група. Такође, у овој земљи направљен је и први споменик мултикултурализму, чији је творац Франческо Пирели (Francesco Pirelli). Споменик је у облику глобуса у чијем је центру човек који спаја два меридијана, док остале меридијане држе голубови, симбо-

ли мира. Канада је прва и званично усвојила политику мултикултурализма (између 1970. и 1980. године) и данас се сматра земљом која је највише постигла у афирмацији овог „политичког идеала.“³ На развој мултикултурализма веома је утицао и концепт цивилног друштва. Заговорници ове идеје, од њеног настанка, трудили су се да што је више могуће лимитирају утицај државе у решавању међуљудских односа и створе простор у којем ће појединци или групе самостално деловати. (Јевтић, 2014:184)

Од самог настанка ЕУ, управо због немогућности да се постигне заједнички идентитет између држава чланица, модел мултикултурализма је успостављен као једино и нужно решење. Чак и у време Заједнице за угља и челик, неопходно је било превазићи националне противречности две најважније земље Немачке и Француске, а касније и осталих земаља које су приступале овој организацији. Битно је напоменути да су то све биле хришћанске земље, римокатоличке и протестантске. Уласком Грчке православље је пореметило тај баланс, али Грчка се врло брзо уклопила у европски миље. Међутим, како је време одмицало а стопа наталитета је у земљама Европе била све нижа, настао је проблем недостатка радне снаге. Тада су земље ЕУ биле принуђене да увозе радну снагу из других, нехришћанских крајева света. Због неопходности суживота на истој територији, европске земље су као модел регулисања заједничких односа између припадника различитих култура усвојили модел мултикултурализма. (Јевтић, 2011:109)

Новопридошлице које су у земље западне Европе долазиле из хришћанских земаља, било је много лакше асимилovati јер почивају на истој култури и религији, али потребом да се увози радна снага из нехришћанских крајева света долази и до првих проблема. Додуше, у прво време мултикултурни модел уређења друштва заиста је деловао као одржив. Новопридошли, културолошки другачији грађани, нису имали неке посебне захтеве, радили су послове које домаћини нису желели, а уз то су у земље домаћина донели другачију музику, храну, гардеробу... Разлог те повучености и пасивности новопридошлог становништва јесте чињеница да они нису били држављани земаља домаћина, с тога су посматрани као привремени радници који ће се по окончању посла вратити својим матичним земљама и са собом однети своје културне моделе. (Јевтић, 2014:185-186) Такође, ти новопридошли грађани су били нижег нивоа образовања од домицилног становништва, али како је време одмицало, они су почели да се одомаћују и привикавају на земље домаћина. Почели су да оснивају породице, њихова деца прошла су кроз исти образовни и социјални систем као и деца домаћег становништва, чак су многи стекли и виши ниво образовања и што је веома важно нису имали проблема са држављанством као њихови родитељи. Дакле нису осећали никакав страх од околине и нису морали да прикривају своју различитост, чак напротив. Домаћини, опијени идеалом мултикултурализма, постицали су их да отворено истичу своју културу сматрајући да је то један од услова за развој друштва. Међутим, та другачија култура подразумевала је и различитост у религији и политичким ставовима што је почело

---

³ Више о томе: <http://www.cink.rs/index.php/m/85-multikulturalizam>, 22.05.2018

да ствара озбиљне проблеме. Најизричитији у томе били су муслимани, чије се виђење друштва у потпуности разликовало од европског. И не само то, начин живота који су практиковали умерени мултикултурни домаћини за муслимане је грех, па су они отворено почели да позивају своје домаћине да пређу на ислам, једину веру која ће им омогућити спасење и вечни живот. (Јевтић, 2011:114-115)

Многи стручњаци предвидели су да ће до оваквог проблема доћи. Један од њих је и Самјуел Хантингтон (Samuel Huntington), вероватно и најзначајнијих политиколог 20. века, који је у свом епохалном делу „Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка“ изјавио следеће: „... Разлике међу цивилизацијама нису само стварне, оне су и суштинске. Цивилизације се једна од друге разликују по историји, језику, култури, традицији и, што је најзначајније, религији. Припадници различитих цивилизација имају различите погледе на однос између Бога и човека, појединца и групе, грађанина и државе, родитеља и деце, мужа и жене, као и различите погледе на релативан значај права и одговорности, слободе, ауторитета, једнакости и хијерархије. Ове разлике представљају резултат векова. Оне неће ускоро нестати. Оне су кудикамо фундаменталније од разлика између политичких идеологија и политичких режима. Различитост нужно не значи сукобе, а сукоб нужно не значи насиље. Вековима, међутим, разлике међу цивилизацијама производиле су најдуготрајније и најсуровије сукобе.“(Хантингтон, 1997:330)

Зашто ислам не може прихватити европски културни модел

Западноевропске државе, чланице ЕУ, као свој основни извор легитимитета истичу поштовање људског достојанства, слободе, демократије, једнакости, правне државе, људских права...(Зечевић, 2017:29) У исламу, сва наведена начела имају у потпуности другачије значење. Ова религија има своје специфично виђење људских права која, не само да се разликују од европских, већ им се и отворено супростављају. (Јевтић, 2009:214)

По исламском учењу право човека је пре свега обавеза да се у потпуности посвети свом творцу тј. Богу. Дакле према фундаментима ове религије, човек је пре свега Алахов роб-Абдулах, па онда све остало. Сходно томе, сваки систем у којем се не влада по Божијем верском праву шеријату, за муслимане који су искрени верници је неприхватљив. (Јевтић, 2009:214-215)

Готово све земље ЕУ уређене су по секуларном политичком моделу који инсистира на потпуном раздвајању вере и државе. Појам секуларизам настао је у европској политичкој теорији и пракси и подразумева да је религија приватна ствар појединца и да она не сме утицати на јавну власт. (Јевтић, 2009:79) Дакле у европским земљама секуларизација је услов за успостављање модерне демократије и „без јасног свођења религије на поље приватности није могуће остварити све оно што је као идеал записано у најзначајнијим документима ОУН, и у трактатима о демократском политичком покрету“. (Јевтић, 2009:89) С друге стране, многим исламским земљама није потребан никакав Устав нити

закони, јер сво што је потребно за функционисање друштва налази се у Курану. (Јевтић, 2009:80)

С обзиром на то да је ЕУ заједница држава, битно је разјаснити разлику између европског и исламског виђења овог појма. У евроамеричкој политичкој теорији и пракси држава представља апарат за принуду, која под претњом примене силе приморава грађане да се понашају по одређеним правилима.⁴ У исламу, виђење овог појма је потпуно другачије. У исламски организованом друштву, све се врти око религије па су и право и држава потпуно у њеној функцији. Ислам је за муслимане инегрални поглед на свет и зато је он и вера и држава, или како би Арапи рекли „дин ва даула“. Муслимани, да би се у потпуности остварили као верници морају живети у јединственој исламској држави-халифату, која неће имати границе и у којој ће се владати по шеријатском верском праву. (Јевтић, 2009:206-208) О томе, један од најзначајнијих исламских политичких лидера шејк Бакер ал Садр (Baker el Sadr) каже: „Исламска држава није само неопходност верског закона, већ поред тога и неопходност цивилизације. Она чини једини пут који омогућује процват људских могућности у исламском свету и његово уздизање на њему својствен природни ранг, на висок ниво заиста људске цивилизације, исто као и његово ослобођење од свих форми расула, опчињености и лутања.“⁵ Дакле из наведеног се види да муслимани, пристигли на територију држава ЕУ, ако су искрени верници, никада не могу прихватити уставни и правни поредак држава домаћина, јер је супротан исламском верском учењу. Чак напротив, они морају уложити напоре, онолико колико је у њиховој моћи, да од држава домаћина направе исламске државе у којима ће се владати по шеријатском верском праву.

Често се може чути, међу државама чланицама ЕУ али и ван ње, да је један од највећих проблема ове организације управо недостатак демократије из разлога што грађани који су држављани Уније немају много утицаја на доношење одлука. Такође, сав политички живот грађана одвија се у оквирима националних држава, а не на нивоу ЕУ. (Зечевић 2017:29) За разлику од поменутог Роберта Шумана који је сматрао да демократија мора бити хришћанска, муслимани имају другачије виђење овог појма. Сама реч демократија означава владавину права, што је за ислам је у старту неприхватљиво. По овој вери, једино Бог има легитимитет да влада и њему припада сва власт, а људи су само Божији намесници на земљи. Тако да се међу исламским учењацима о овом политичком појму, већ дуго времена води полемика. (Velić 2009, 639)⁶

Рецимо турски социолог Али Булач (Ali Bulaç) у свом делу „Ислам и демократија-теократија и тоталитаризам“ истиче да је демократија искључиво резервисана за Запад. Његово мишљење дели и бивши краљ Саудијске Арабије

⁴ Видети више о томе: Јовановић, Слободан (1936): *Држава*, књига I и II, Издавачко и књижевско предузеће Геца Кон, Београд. Овде преузето из: Јевтић, Миролуб (2009): *Политикологија религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, стр. 205-206. фн. 734.

⁵ Видети о томе: El Sadr, Baker (1981): *Les sources de pouvoir dans Vetat islamique*, Teheran, Paris, овде преузето из: Јевтић, Миролуб (2009): *Политикологија религије*...стр. 207, фн. 740.

⁶ Више о односу исламске религије и демократије видети: Velić, Abdulgafar (2009): *Islam i demokratija*, *Glasnik rijaseta Islamske zajednice u BiH*, vol. LXXI, broj 7-8, Sarajevo.

Абдул Азиз бин Фахд (Abdul Aziz bin Fahd) који каже да је демократија западна институција и да је страна исламу. Као пример наводи систем избора за који нема места у исламској религији, већ се владар одређује на основу консултација и договора између верских ауторитета. Такође има и исламских теоретичара који имају и либералније виђење појма демократија и сматрају да је ислам не треба у потпуности одбити. Постоје и реформатори који инситуирају да се појам демократија у исламу користи као шурократија, теократија или исламократија. (Velić, 2009: 640-641)

Где год су се муслимани насељавали и ширили границе своје вере, долазило је до потпуног преображаја културе домаћег становништва. Западноевропски званичници, творци мултикултурног друштва, сматрали су да ће муслимани, када осете чари модерне европске културе, заборавити на своју веру и фанатизам који она у себи носи, што се показало као фатална грешка. (Heris, 2009:24) Звучи просто невероватно предлог Дејвида Милибанда (David Miliband), бившег британског министра иностраних послова, који је 2007. године предложио да се ЕУ прошири и да се у чланство приме земље Северне Африке, Блиског Истока... Да је овај „суицидни“ план британског министра успео, муслимани би за кратко време постали већина у земљама ЕУ.⁷

Последице мултикултурализма у државама чланицама ЕУ

Последице мултикултурног експеримента у државама ЕУ видљиве су свакоме и то на први поглед. Ко год је прошао кроз метро у Паризу могао се задесити у ситуацији да прескаче муслимане који се моле на пролазу и притом ометају путнике који журе на воз. (Јевтић, 2011: 116) У Француској је 2013. године, у предграђу Париза, француска полиција морала да употреби сузавац и гумене метке како би растерала групу од 60 муслиманских демонстраната који су се побунили због заустављања двадесетпетогодишње муслиманке која је носила хиџаб. Власти Француске су 2011. године донеле закон о забрани ношења традиционалне исламске женске ношње у јавности, а за то је одређена и казна од 150 евра.⁸

После сукоба Палестинаца и Израела током 2014. године, јеврејска заједница Француске подржала је Израел, па су држављани Француске исламске вероисповести оптужили владу за подржавање антиисламске и антиарапске политике. Врло брзо дошло је до стравичних нереда на улицама француских градова у којима су муслимански протестанти палили синагоге и јеврејске културне центре. Једна од јеврејских организација супроставила се демонстрантима и ситуација је била на ивици грађанског рата. (Јевтић, 2014:188)

Недавно је престижни француски дневник „Паризијен“ (Le Parisien) објавио податак да је 50 000 јевреја насељених у Паризу морало да потражи нове домове, из разлога што се не осећају безбедно услед константних напада који се неретко завршавају и убиствима, од стране једног дела радикализованих

⁷ Видети новински чланак: Јевтић Мирољуб, Религијско питање растаче Европску унију, *Политика*, 09.01.2018.

⁸ <https://www.blic.rs/vesti/svet/sukob-blizu-pariza-zbog-zene-u-nikabu/xgk7tcw>, 25.05.2018.

француских муслимана. Ову ситуацију дневник је назвао „тихим етничким чишћењем“⁹ И други градови држава чланица ЕУ, попут Хага, Лондона, Брисела...били су суочени са гневом муслимана који су протествовали због израелске антиисламске политике. (Јевтић, 2011:115)

Многе европске метрополе данас су суочене са проблемом ширења исламских квартава у којима муслимани живе по шеријату, истискујући доминично становништво, а све чешће се могу чути и захтеви да територије европских градова, насељене муслиманима, треба да добију и аутономију. (Милошевић, 2012:50) Најтипичнији пример је квартал Моленбек у Бриселу. Ова некада рурална област која је назив добила по млину и потоку (на белгијском језику речи *moelen* и *beek*), данас је легло исламских екстремиста и место где су планирани многи терористички напади, па између осталог и недавни у Паризу. Насеље броји око 10 хиљада становника, углавном муслимана турског и мароканског порекла, али и миграната са севера Африке. Како преноси амерички Си Ен Ен (CNN), неке од локалних џамија су коришћене за регрутацију бораца који су се у Сирији и Ираку борили на страни Исламске државе. Иначе, ово „дихадистичко насеље“ удаљено је само пет километара од седишта Европске уније.¹⁰ Белгија, чија је престоница дом ЕУ, на добром је путу да постане прва „исламска демократија“ у Европи и потпуно падне на колена пред надоласком исламским становништвом. На територији ове државе делује партија ИСЛАМ, која је основана 2012. године и како време одмиче, остварује све запаженије резултате. План ове политичке партије је јасан, претворити Белгију у исламску државу у којој ће се владати по шеријату, а рок да се то деси партија ИСЛАМ одредила је 2030. годину. На изборима 2014. године, ИСЛАМ је у Бриселу освојила 9.421 глас, што је скоро 2%. На предстојећим изборима у Белгији ова партија ће се кандидовати у 28 општина, а у Бриселу њено име ће стајати на 14 од 19 изборних листа.¹¹

Догађај из 2014. године, у немачкој покрајни Северној Рајни Весфалији, у граду Вуперталу изазвао је шок целокупне европске јавности. На улицама града примећени су момци у наранџастим прслуцима са натписом „шеријатска полиција“ који су одлучно патролирали градом и опомињали пролазнике да се придржавају шеријатског верског права. Од стране немачких политичара уследиле су веома оштре критике, савезни министар полиције Томас де Мезијер (Thomas de Maizière) истакао је да се шеријат неће толерисати на тлу Немачке, а Хајко Мас (Heiko Maas) министар правде истакао је да Немачка неће трпети паралелно правосуђе и да је за успостављање права и спровођење закона у Немачкој одговорна искључиво држава.¹²

Слична ситуација као у Вуперталу, забележена је и у Лондону. Групе радикалних муслимана, који себе називају „муслиманском лондонском патролом“ више пута су виђени како патролирају улицама главног града Енглеске и

⁹ Видети новински чланак: Јевтић Миролуб, Незнање-основ мултикултурализма, *Политика*, 29.05.2018

¹⁰ https://www.b92.net/info/vesti/tema.php?yyyy=2015&mm=11&nav_id=1063621, 24.05.2018.

¹¹ <http://webtribune.rs/belgija-postaje-prva-islamska-demokratija-u-evropi/>, 24.05.2018.

¹² <http://www.pecat.co.rs/2014/09/alahova-policija-u-vupertalu/>, 24.05.2018.

опомињу људе да се налазе у „муслиманској области“. Тако су рецимо у дис-трикту Вајтчапел, који се налази у источном делу Лондона, зауставили жену која је носила сукњу и рекли јој да се не може тако одевати у овом делу града, јер је то муслиманска територија. Такође су, само пар минута касније напали мушкарца који је носио конзерву пива, дајући му до знања да је у овом делу града алкохол забрањен, а потом су га натерели да проспе пиће у канту за от-патке. Ови исламисти су чак грађанима забрањивали и пролазак поред локалне цамије, зато што нису одевени онако како шеријат налаже.¹³

У Енглеској, која се тренутно налази у фази напуштања ЕУ, према зва-ничној статистици из 2011. године живи највише муслимана на територији ЕУ. Процентуално, највише их је настањено у граду Бредфорду, чак 32.4 %, следи га Блекбурн 28.4 %, Бирмингем са 26.9 %, затим Лутон 24.4 %... Ипак, бројчано, бар како тврди популарни лист „Економист“ (The Economist), најви-ше муслимана живи углавном граду Француске-Паризу, чак 1.7 милиона.¹⁴

Опасност за чланице ЕУ, услед огромног прилива муслиманског станов-ништва, представљају и потенцијални терористички напади. Европа је суочена са досада највећим степеном тероризма у њеној историји. Само у периоду од 2014-2016. годинена територији западне Европе у терористичким нападима погинуло је 273 људи, што је више од збирног броја погинулих у ранијим го-динама, који износи 263. Нападаци су углавном били муслимани повезивани са организацијом Исламска држава. У кординираним бомбашким нападима у Паризу новембра 2015. године погинуло је 130 особа, у Ници је цихадиста камионом усмртио 84 људи, у Бриселу је 2016. године усмрћено 32 људи... (Nesser et al, 2016:3) Наравно, наглашавамо да ислам као религија не подржава тероризам и свакако да су, услед деловања исламских екстремистичких орга-низација попут Исламске државе и Ал Каиде, највећи губитници управо умер-ени муслимани суочени са растућом исламофобијом.

Најозбиљнија опасност која прети европским државама од прилива ис-ламског становништа јесте могућност потпуне исламизације. Према подацима Пју истраживачког центра (Pew Research Center) током 2016. године у Европи је било 25.770,000 муслимана, што је 4.9 % европског становништва. Највише их је у Немачкој 5.720,000, а следи је Француска са 4.950,000... Како тврде истраживачи Пју центра, у случају да ниво миграција у будућности буде на најнижем нивоу до 2050. године у Европи ће живети 35.770,000 муслимана или 7.4 %. Ако ниво миграција буде на средњем нивоу до 2050. године број становника исламске вероисповести у Европи биће 57.880,000 тј. 11.2% стано-вништва. У најгорем случају за Европу, ако ниво миграција буде на високом нивоу, У Европи до 2050. године живеће 75.550,000 што је 14 %.¹⁵ Ови подаци су заиста фрапантни и доказују да Европа треба добро да размисли о својој будућности...

¹³ <https://www.gatestoneinstitute.org/3555/sharia-law-london>, 24.05.2018.

¹⁴ <http://www.telegraf.rs/vesti/svet/2059752-ovo-su-evropski-gradovi-sa-najvise-muslimana-brisel-je-uvrhu-iznenadice-vas-ko-je-na-prvom-mestu-foto>, 24.05.2018.

¹⁵ Видети више о истраживању: <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>, 24.05.2018.

Управо због растућег броја муслимана, што је концепт мултикултурализма омогућио, а актуелна мигрантска криза је само погоршала ситуацију, на територијама држава чланица ЕУ све више јачају десничарске политичке партије, које своју политику заснивају на ксенофобији, пре свега усмереној према исламу. Типичан пример је француски Национални фронт на чијем је челу Марин Ле Пен (Marine Le Pen). На председничким изборима 2018. године, ова политичка партија је освојила 21.3 % гласова, што је њен најбољи резултат у историји. Француски медији Национални фронт представљају као екстремно десничарску, иако се она труди да колико је то могуће, поправи свој имиџ.¹⁶

Априла 2013. године у Немачкој је основана политичка партија Алтернатива за Немачку (AfD). Партија се декларише као „евроскептична“, мада се не противи чланству Немачке у ЕУ, већ само еврo као заједничкој валути. Популарност ове партије порасла је после серије сексуалних напада миграната у Келну, а партија је недавно усвојила платформу у којој се наглашава да „ислам не припада Немачкој“ и у којој се позива на забрану изградњи џамија у овој земљи. Алтернатива за Немачку је у Бундестаг ушла 2016. године, а на савезним изборима 2017. године осваја 12.6 % гласова и постаје трећа најјача партија у Немачком парламенту.¹⁷ Лидер ове партије је Фрауке Петри (Frauke Petry), а AfD је чак и тужила Ангелу Меркел (Angela Merkel) због трговине људима и примања великог броја миграната у Немачку, позивајући се на члан 96 немачког Кривичног закона. (Ђорић, 2018:50)

Од изразито десничарских покрета у Немачкој треба поменути и грађанску иницијативу ПЕГИДА (Патриотски Европљани против исламизације западног света), основана у Дрездену, која од 2014. године организује протесте против исламизације Немачке и целе западне Европе.¹⁸ Ова организација критикује законе који омогућавају мигрантима да се доселе у Немачку, чланови ПЕГИДЕ су протествовали против предлога да се током Божићних празника празничне песме певају и на арапском језику, а како наводи оснивач овог покрета Луц Бахман (Lutz Bachmann), постоји могућност да се у будућност покрет ПЕГИДА трансформише у политичку партију која би се звала „Народна странка за слободу и директну демократију“ (FDDV). ПЕГИДА има своје присталице и огранке широм Европе, пре свега у скандинавским земљама Шведској, Данској и Норвешкој (Ђорић, 2018:51-52). У Немачкој су активне бројне десничарске организације у виду партија и политичких покрета, које се залажу за очување хришћанског идентитета Немачке и контролисање прилива миграната исламске вероисповести.¹⁹

У Аустрији делује изразито десничарска Слободарска странка (FPÖ), која је у парламенту ове државе присутна више од 60 година. Ова партија је предводила кампању која је подстакла и многе друге да промене своју политику

¹⁶ <http://www.telegraf.rs/vesti/svet/2906985-da-li-desnica-udara-evropu-jace-nego-ikad-sve-o-desnicarskim-partijama-i-protestima-kakva-je-buducnost-eu-i-kakva-je-situacija-u-srbiji>, 24.05.2018.

¹⁷ Исто, 24.05.2018.

¹⁸ Исто, 24.05.2018.

¹⁹ Видети више о томе: Ђорић, Марија (2018): Утицај савремених миграција на развој екстремизма у Немачкој, *Култура полуса, год. XV (2018), бр. 35*

према мигрантима. Слободарска странка је 2000. године поново ушла у парламент Аустрије, због чега су многе чланице ЕУ замрзла односе са Аустријом на неколико месеци.

Мађарска партија ФИДЕС-Мађарски грађански савез, највећа је грађанска партија у овој земљи. Њен лидер и премијер Мађарске Виктор Орбан (Viktor Orbán) изричит је у одбијању да прими мигранте на територију своје земље, упркос инсистирању многих високих званичника земаља ЕУ. На територији Мађарске делује и ултрадесничарска партија Јобис-Покрет за бољу Мађарску, која је друга по снази у овој земљи. Њен главни циљ, како лидери партије наводе, јесте „заштита мађарских вредности и интереса“²⁰

У Пољској, владајућа партија Право и правда (PiS) отворено се противи примању муслиманских миграната у своју земљу, настоји да под своју контролу стави медије и судове због чега је ушла у сукоб и са ЕУ.²¹

Председник Чешке Милош Земан (Miloš Zeman) изричит је у својим ставовима да муслимани нити могу, нити желе да се прилагоде европском начину живота. Ова земља Вишеградске четворке је током 2017. године примила само 116 захтева миграната за азил и у њој живи свега неколико хиљада муслимана. Земан који је лидер Партије права грађана, на последњим председничким изборима освојио је 52 % гласова.²²

Наведени политички субјекти само су неки од многобројних који се противе исламском утицају на територији европских држава. Међутим, у концепт мултикултурализма уложено је много и од њега се не може тек тако лако одустати. Многи мигранти добили су држављанства европских земаља, неки су засновали породице са припадницима домицилног становништва, њихово про-теривање изазвало би озбиљне поделе у државама, али и бројна радна места би остала празна. (Јевтић, 2011:118)

Да модел мултикултурног друштва није оправдао очекивања, сложили су се и они који су се за њега највише залагали. Немачка канцеларка Ангела Меркел у говору пред активистима Младе уније изјавила је следеће: „Покушај стварања мултикултурног друштва је пропао, апсолутно пропао“.²³ Исто мишљење изнео је и бивши британски премијер Дејвид Камерун (David Cameron), који је 2011. године на међународној конференцији о безбедности одржаној у Минхену рекао: „ да се мултикултурализам у Британији показао неуспешним и да би га требало заменити јасним осећајем националног идентитета који је отворен за све.“²⁴ Исто мишљење има и бивши председник Француске Никола Саркози (Nicolas Sarkozy) који је на телевизији ТФИ (TF1) критиковао мултикултурни пројекат речима: „Били смо забринути за идентитет особе која дола-

²⁰ <http://www.telegraf.rs/vesti/svet/2906985-da-li-desnica-udara-evropu-jace-nego-ikad-sve-o-desnicarskim-partijama-i-protestima-kakva-je-buducnost-eu-i-kakva-je-situacija-u-srbiji>, 24.05.2018.

²¹ Исто, 24.05.2018.

²² <http://www.politika.rs/sr/clanak/397248/Zeman-pobedio-ostaje-predsednik-Ceske>, 24.05.2018.

²³ <http://www.politika.rs/sr/clanak/315768/Tema-nedelje/Veliki-nesporazum-civilizacija/Merkelova-i-smrt-multikulturalizma>, 25.05.2018.

²⁴ <https://www.blic.rs/vesti/svet/kameron-multikulturalizam-propao-u-britaniji/s6c7vfk>, 25.05.2018.

зи, а недовољно за идентитет земље која га прихвата“.²⁵ Саркози је такође изјавио да се мора створити „француски ислам, а не ислам у Француској“.²⁶ Овом изјавом, бивши француски председник показао је да о исламу као религији не зна ништа ! Ислам је јединствена вера и она се не може мењати и реформисати онако како неке одговара. Своју „исламолошку необразованост“ показао је и актуелни председник Француске Емануел Макрон (Emmanuel Macron) који је у интервјуу за „Журнал ди диманш“ (Journal du Dimanche) изјавио да жели да помогне муслиманима тако што ће: „реорганизовати ислам у Француској, како би муслиманску веру увео у боље односе са државом и другим вероисповестима...“²⁷ С обзиром на овакве изјаве бившег и садашњег председника државе која је једна од стубова ЕУ, није ни чудо што Француска данас има озбиљан проблем са растућим исламским фундаментализмом и тероризмом чији су почионици муслимани француски држављани, инспирисани радикалном исламском идеологијом.

Закључак

На основу свега наведеног надамо се да смо успели да докажемо да су државе чланице ЕУ направиле озбиљну грешку улажући у мултикултурни концепт друштва мислећи да ће интегрисати муслимане у своје земље и од њих направити „узорне Европљане“. Своју катастрофалну грешку, која је последица непознавања основа религија, у овом случају ислама, полако су почели да увиђају, а то су и признали лидери најмоћнијих земаља ЕУ. Међутим, идеја мултикултурализма у европским државама и даље живи, ову праксу је сада тешко прекинути, а ускоро се најављује нови талас миграната који ће на све могуће начине покушати да дођу до граница западноевропских држава. С тога се поставља питање да ли Европи уопште има спаса или је она осуђена да постане исламска, што је и циљ многих њених „мултикултурних“ држављана.

Литература:

1. Velić Abdulgafar, (2009): Islam i demokratija, *Glasnik rijaseta Islamske zajednice u BiH*, vol. LXXI, broj 7-8, Sarajevo.
2. Đorić, Marija (2018): Uticaj savremenih migracija na razvoj ekstremizma u Nemačkoj, *Kultura polisa*, god. XV (2018), br. 35.
3. El Sadr, Baker (1981): Les sources de pouvoir dans Vetat islamique, Teheran, Paris.
4. Zečević, Slobodan (2017): *Egzistencijalna kriza Evropske unije kao kriza njenog ustavnog poretka, Evropska unija nove i stare dimenzije krize-zbornik radova sa naučne konferencije „Evropska unija-od krize ka dezintegraciji“*, Fakultet političkih nauka, Beograd.

²⁵ <http://www.vijesti.me/svijet/i-sarkozi-kritikovao-multikulturalizam-6254>, 25.05.2018.

²⁶ <http://en.rfi.fr/france/20110228-fillon-warns-against-islam-debate>, 25.05.2018.

²⁷ <https://www.blic.rs/vesti/svet/ambiciozna-reforma-makron-zelim-da-reorganizujem-islam-u-francuskoj/s9rglyx>, 25.05.2018.

5. Jevtić, Miroljub (2014): *Iskušnja politikologije religije*, Centar za proučavanje religije i versku toleranciju, Beograd.
6. Jevtić, Miroljub (2009): *Politikologija religije*, Centar za proučavanje religije i versku toleranciju, Beograd.
7. Jevtić, Miroljub (2011): *Politički odnosi i religija*, Centar za proučavanje religije i versku toleranciju, Beograd.
8. Jevtić, Miroljub (2018): Religijsko pitanje rastače Evropsku uniju, *Politika*, 09. januar
9. Jevtić, Miroljub (2018): Neznanje-osnov multikulturalizma, *Politika*, 29.maj
10. Jovanović, Slobodan (1936): *Država*, knjiga I i II, Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon, Beograd.
11. Milošević, Zoran (2012): O integraciji muslimana doseljenih u države Evropske Unije, *Vojno delo, jesen/2012*
12. Majer, Tomas (2009): *Identitet Evrope*, IP „Albatros plus“, JP „Službeni glasnik“, Beograd.
13. Nesser, Petter, Stenersen, Anne, Oftedal, Emilie (2016): Jihadi Terrorism in Europe: The IS effect, *Perspectives on Terrorism* vol 10, No 6.
14. Hantington, Samjuel (1997): Sudar civilizacija, *Nacionalne manjine u međunarodnom i jugoslovenskom pravnom poretku*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.
15. Heris, Li (2009): *Samoubistvo razuma*, Dan Graf, Beograd.
16. Hiks, Sajmon (2007): *Politički sistem EU*, Službeni glasnik, Beograd.

Интернет грађа:

1. https://www.b92.net/info/vesti/tema.php?yyyy=2015&mm=11&nav_id=1063621,
2. <https://www.blic.rs/vesti/svet/sukob-blizu-pariza-zbog-zene-u-nikabu/xgk7tcw>,
3. <https://www.blic.rs/vesti/svet/ambiciozna-reforma-makron-zelim-da-reorganizujem-islam-u-francuskoj/s9rglyx>
4. <https://www.blic.rs/vesti/svet/kameron-multikulturalizam-propao-u-britaniji/s6c7vfk>,
5. <http://webtribune.rs/belgija-postaje-prva-islamska-demokratija-u-evropi/>,
6. <http://www.vijesti.me/svijet/i-sarkozi-kritikovao-multikulturalizam-6254>,
7. <https://www.gatestoneinstitute.org/3555/sharia-law-london>,
8. <http://en.rfi.fr/france/20110228-fillon-warns-against-islam-debate>,
9. <http://www.pecat.co.rs/2014/09/alahova-policija-u-vupertalu/>,
10. <http://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>,
11. <http://www.politika.rs/sr/clanak/397248/Zeman-pobedio-ostaje-predsednik-Ceske>,
12. <http://www.politika.rs/sr/clanak/315768/Tema-nedelje/Veliki-nesporazum-civilizacija/Merkelova-i-smrt-multikulturalizma>,
13. <http://www.telegraf.rs/vesti/svet/2059752-ovo-su-evropski-gradovi-sa-najvise-muslimana-brisel-je-u-vrhu-iznenadice-vas-ko-je-na-prvom-mestu-foto>,
14. <http://www.telegraf.rs/vesti/svet/2906985-da-li-desnica-udara-evropu-jace-nego-ikad-sve-o-desnicarskim-partijama-i-protestima-kakva-je-buducnost-eu-i-kakva-je-situacija-u-srbiji>,
15. <http://www.cink.rs/index.php/m/85-multikulturalizam>,

ISLAM AS A FACTOR OF MULTICULTURALISM IN THE IDENTITY OF THE EUROPEAN UNION

Summary: The paper entitled "Islam as the Factor of Multiculturalism in the Identity of the European Union" will attempt to contribute to the understanding of a complex problem, which has been going for many years and is the subject of serious debate among EU member states. This is the idea of a multicultural society, the ideals of most European countries that have been presented as a condition for the realization of modern democracy. In the main focus of this paper, besides the phenomenon of multiculturalism, there will be Islam, fundamentals and practice of this religion. With careful analysis, we will try to make a conclusion on whether it is possible to assimilate the inhabitants of Islamic religion into the cultural model of Europe, while not losing its Christian form. This question is a challenge for many researchers, especially for the politologists of religion, without whose professional knowledge is almost impossible to analyze a problem that may be one of the most serious the EU has encountered since its inception.

Key words: Multiculturalism, Islam, Muslims, European Union, Western Europe